

بسمه تعالی

نمایه ها در تاریخ محلی

مریم قلیجی

نمایه - Index: فهرستی (از آگاهی های کتاب شناسی یا مراجع و مآخذ) که معمولاً براساس حروف الفبایی در پایان یا آغاز کتابی مرتب شده باشد. در واقع نمایه خط ارتباطی بین منابع اطلاعاتی و استفاده کننده یا کاربر است.

در بحث "Index" یا نمایه، مورخین محلی نگاه اندام واره ای به مباحث و حوزه های کاری خود دارند. این برای آن است که در نگاه "Index" یا نمایه ای مورخان به موضوع، همه چیز در قالب های مختلف استخراج و دیده شوند. این حوزه ها و قالب های موضوعی را می توان در موارد زیر بیان کرد:

۱- حوزه آموزشی

دانش پدیده ای است که همواره در زندگی اجتماعی نقش داشته است. البته گاه کم رنگ شده و گاه بسیار مورد توجه قرار گرفته است. آموزش در قالب نهادهای متعدد، موجب انتقال تجارب به نسل های بعدی می گردد. مورخ محلی در زمان حال با ایجاد برش زمانی، فضایی را باز می کند تا با دقت بیشتری به مسئله نظام آموزشی، تغییر و تحولات و تاثیرات آن در جامعه بپردازد. محورهای زیر را در ساختار و اجزای نظام آموزشی می توان دید:

آموزش جدید

- حوزه های علمیه، طبقات، معیشت. - آموزشگاه ها (ملی و غیر انتفاعی)

- مدارس - دانشگاه ها

- پژوهشگاه ها - کتب درسی و محتوا

آموزش سنتی

- مکتب خانه ها

- اکابر - نهضت سواد آموزی

- سپاه دانش، ترویج آبادانی و بهداشت - مساجد، حسینیه ها و ...

۲- حوزه اجتماعی

مسائلی که در حوزه اجتماعی تاریخ می توان مورد تحقیق مورخ محلی باشد، عبارت است از: یک شهر، یک روستا و حتی یک ایل. موضوعات اجتماعی متنوع هستند، موضوعاتی که با ریشه یابی آنها می توان به شکل گیریشان در یک محل و در یک دوره - زمانی خاص پرداخت. محورهای اساسی حوزه اجتماعی را در موارد زیر می توان پیشنهاد داد:

-قشر بندی و طبقات اجتماعی	-شهر و شهر نشینی
-روستا	-مهاجرت ها
- عشایر	- حاشیه نشینی
-لمپن ها	- ترافیک
-کودکان	-امور خیریه
-زنان	- گروه های فشار
-اوقات فراغت	-بهبیستی
-فرار مغزها	-جمعیت
-اصناف	-شورش های اجتماعی

۳- حوزه اداری

یکی از هسته های اساسی تمایزات محلی / منطقه ای تقسیمات حوزه های اداری است. وزارت خانه ها و طبقات اداری در ایران در دوران معاصر گسترش بیشتری یافته است. حوزه ی اداری مانند سایر بخش ها با حیات روزمره مردم امتزاجی پیچیده دارد. مواردی که در حوزه اداری مطرح است:

-حوزه اداری سنتی	- حوزه اداری جدید
-وزرا-مستوفیان	- وزارتخانه ها- طبقات اداری
- داروغه ها -کلانتران	- مدیران - نهادها
-کدخدایان - حکمرانان محلی	- موسسه های مدنی- ارتباطات

۴- حوزه اقتصاد و معیشت

این حوزه در واقع یکی از حوزه های بنیادی جامعه برای شناخت دگرگونی ها و سیر تحولات اجتماعی است. این حوزه تقریباً در سایر میدان ها نیز ریشه داشته، و آنها را تحت الشعاع قرار می دهد. برای پی گیری اوضاع اقتصاد و معیشت در سنت قدیم، این مقوله به سه شعبه ی زیر تقسیم می گردد:

الف) زمین داری و کشاورزی که شامل: ۱- انواع زمین های دولتی (تیول-خالصه)

۲- خصوصی (اربابی)

۳- نیمه خصوصی (وقفی)

ب) اصناف و صنایع

ج) تجارت (داخلی و خارجی)

محورهای حوزه اقتصاد و معیشت در زمان حاضر:

- کار و کارگران
- کارخانه و کارگاه
- درآمد ها و هزینه ها
- رکود- تورم- قحطی
- نرخ ها و مبادلات
- اصناف و لایه ها
- حرفه های قدیم و جدید
- بانک و قرض الحسنه
- صرافی
- واسطه گری و دلالی
- گاراژ و پاساژ (کارکنان)
- روستا (کشاورزی و چوپانی)

۵- حوزه امنیت

مشکلات امنیتی هر یک از شهرها و روستا های حاشیه کشور متفاوت از شهرها و روستاها و مناطق داخل کشور است. در تاریخ نگاری محلی می توان، هر نقطه ای از کشور را در یک برش زمانی مورد تجزیه و تحلیل قرار داد و از مسائل امنیتی در هر نقطه به طور خاص اطلاعاتی به دست آورد و در اختیار محققان حال و آینده قرار داد.

زیر مجموعه های امنیت:

- نیروهای مسلح
- دانشکده و آموزشگاه های نظامی
- آگاهی
- پادگان

- بسیج - لایه های نظامی و امنیتی

- سپاه - اطلاعات

- جنگ و جبهه و پشت جبهه - زندان و بزه کاری

۶- حوزه بهداشت و تغذیه

بهداشت و تغذیه شاید نزدیک ترین حوزه مطالعاتی به تاریخ اجتماعی است. در عین حال به دلیل ارتباط تنکاتنگ با موضوع مرگ زندگی انسان ها، جذابیت زیادی نیز دارد. حوزه های بهداشت و تغذیه:

- طب سنتی - داروخانه ها

- عطاری - درمانگاه، بهداری و بیمارستان

- دعا نویسی و فال گیری - مشاوره

- میسیونری ها - آزمایشگاه

- بیماری های اپیدمی - امور خدماتی

- قحطی و قرنطینه - پیشگیری

- پزشکان و تخصص ها - بهداشت محیط

- تحصیل کردگان خارج - بازرسی - اغذیه فروشی ها

۷- حوزه خانواده

در قدیم اصل و نسب و ریشه های خاندانی بسیار مورد توجه قرار داشت؛ و امروز هم خانواده و مسائل مربوط به آنها، دامنه وسیعی از موضوعات را برای ما مطرح می کند. زیر مجموعه ها و محورهای مرتبط به بخش های خرد و کلان در حوزه خانواده شامل موارد زیر است:

- انواع خانواده و فامیل - ازدواج

- مالکیت و درآمد - شهری، روستای و عشایر

- اسکان - حرفه و تحصیلات

۸- حوزه سیاست و قانون گذاری

حوزه سیاست با وجود گستردگی و اهمیت می تواند برای محققان تاریخ محلی جایگاه ویژه ای داشته باشد. اهمیت استراتژیکی نقاط و شهر های مرزی، تاریخ آنها را از دیگر شهرها متفاوت ساخته است. مورخ محلی که می خواهد وارد حوزه اداری و مدیریتی منطقه شود، نمی تواند به تحولات بالا دست مثل سلسله و پادشاه حاکم و چگونگی و میزان اقتدار آن سخن نگوید. این جاست که در برخی از مناطق اصولاً سنت تاریخ نگاری محلی سیاسی است. در هر حال عناوین زیر در این حوزه قابل پیشنهاد و پیگیری هستند:

- امور استراتژیک
- نهادها
- انقلاب، نهضت و آشوبها
- جنگ
- مجلس
- ادوار مجلس
- انتخابات
- لایه ها و طبقات
- رجال
- گروه های متنفذ
- شیوخ
- خبرنگار
- کمیسیون ها
- کارمندان و نظام اداری

۹- حوزه شهری و شهرسازی

شهر و شهرسازی مانند سایر عناوین و جنبه های حیات اجتماعی، آرام اما پیوسته در گذر تغییرات، چهره عوض می کند، تا جایی که لمس چنین تغییراتی در دوره حیات فردی چنان مشهود است که بدیهی و طبیعی تلقی می شود. بررسی آثار و ابنیه تاریخی و میدان ها، مساجد، مدارس و کاروانسرا ها و گاهی خیابان های مهم که همگی جزوی از عناصر شهرسازی هستند، همیشه یکی از موارد مورد توجه مورخ محلی بوده است. زیر مجموعه های حوزه شهری و شهرسازی شامل:

- خیابان ها و معابر
- آسفالت
- پارک
- گاراژها و پاساژ (ساختمان)
- جاده ها و دروازه ها
- تاسیسات شهری (آب، برق، تلفن و گاز)
- وسایل نقلیه عمومی و خصوصی
- ساختمان ها و عمارات
- مجموعه های آپارتمانی
- شهرک ها

۱۰- حوزه فرهنگی و هنری

حوزه فرهنگ و هنر به دلیل غنای آن بسیار گسترده است. از یک سو به دلیل تعابیر و تعاریف مختلف در سایر حوزه ها نیز می تواند به طرح موضوع پردازد، و از سوی دیگر به طور مستقل در پاره ای سر فصل ها باید به دنبال طرح موضوعات مرتبط بود. افزون بر این، مسئله هویت و مؤلفه های آن در زیر ساخت های فرهنگی قابل شناسایی هستند. زیر مجموعه های حوزه فرهنگی و هنری:

-هویت (ایرانی و اسلامی) -نویسندگان و آثار

-هنر و هنرمندان (شاخه های هنری) -فیلم و سینما

-رادیو و تلویزیون (صدا و سیما) - روزنامه و مجلات

-تولیدات علمی و انتشارات -امامزاده ها

۱۱- حوزه قضایی

عدالت پدیده ای است که اجرای آن به قوانین، مؤسسه ها و متولیان نیاز داشته است. مثلث قوانین، مؤسسه ها و متولیان در طول زمان، دچار دگرگونی و تحویل و تحولات بسیار شده است. بررسی شکل گیری و چهارچوب این نظام، که قدمت آن به قدمت اجتماعات بشری است، نیز مراحل دادرسی و قوانین مرتبط با آن، جرایم و انواع آن، نوع اختلافات هر محل و منطقه، ریشه یابی علل جرم زایی و تاثیرات مجازاتهای عمومی و انواع مجازات های هر محل، در همین حوزه می گنجد. زیر شاخه های این حوزه:

-دادگاه ها - زندان و بازداشتگاه

- دایره احکام - استیناف

- دادگستری - امور اداری

- قاضی - عریضه نویسی

-رشته های حقوق -قوانین

